

บทที่ ๔

เปรียบเทียบทัศนคติการให้ทานของชาวบ้านดอนกลาง กับหลักการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

การศึกษบทที่ ๔ นี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติการให้ทานของชาวบ้านดอนกลางกับหลักการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เห็นความเหมือนและความต่างในเนื้อหานั้น ในประเด็นเรื่อง ความหมายการให้ทาน วัตถุประสงค์ของการให้ทานประเภทของทาน แรงจูงใจในการให้ทาน วิธีการให้ทานอันิสงส์การให้ทาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ ความหมายของการให้ทาน

๔.๑.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญความหมายของ “ทาน” ว่า หมายถึงคุณภาพชีวิตที่มีการดำรงอยู่และมีความเจริญก้าวหน้าได้ด้วยอำนาจแห่งการแบ่งปัน และการช่วยเหลือ ดังนั้น ทานจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการหล่อเลี้ยงชีวิต แต่การให้ทาน(สิ่งของ) จะต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ การให้โดยไม่คิดเอาคืนการเสียดสีซึ่งปัจจัยที่อำนวยความสะดวกแก่การดำรงชีวิต การให้คือการตั้งเจตนาดีต่อเพื่อนมนุษย์โดยอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ การบริจาควัตถุที่พึงให้ของตน ด้วยอำนาจแห่งความปรารถนาเพื่ออนุเคราะห์และบูชา การให้คือการลดความเห็นแก่ตัว การปันทอนซึ่งความโลภ โกรธ หลง นอกจากนี้ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่ออีกว่า การ การให้ความรู้ให้สิ่งของการให้ ธรรมะ การอบรม (ธรรมทาน) และ การให้อภัย (อภัยทาน)

๔.๑.๒ ชาวบ้าน

ชาวบ้านดอนกลาง ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้แสดงทัศนคติคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายคำว่า “ทาน” สรุปได้ว่า ทานคือการให้ ให้สิ่งของ ให้ทรัพย์สิน ให้ความช่วยเหลือ(สงเคราะห์) ให้ความศรัทธา ให้ปัจจัยสี่ และหมายถึง การให้ในสิ่งดีๆ การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนหรือการให้สิ่งของเพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนอื่น การให้ของกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

บริสุทธิ์ใจ และเป็นการให้กับพระภิกษุสงฆ์หรือคนที่สมควรให้ นอกจากนี้ยังหมายถึง การเสียสละ การแบ่งปัน การเผื่อแผ่ การอบรมสั่งสอนและให้โอกาสเป็นต้น

๔.๑.๓ เปรียบเทียบ

ซึ่งความหมายดังกล่าว มีความสอดคล้องกับความหมายที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาทค่อนข้างมาก ซึ่งชาวบ้านดอนกลางได้ให้นิยามใกล้เคียงกันมากที่สุดว่า “ทาน” คือการให้ นอกจากนี้ยังมี ธรรมทาน และอภัยทาน คือ “การอบรม การสั่งสอน และการให้โอกาส”

กล่าวโดยรวมแล้วทานในทัศนคติของชาวบ้านดอนกลางกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เหมือนและสอดคล้องให้นิยามว่า ทานคือการให้การแบ่งปันปัจจัยที่อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต การบรรเทาความทุกข์ การให้ธรรมะ การให้โอกาสคน การให้คือการอนุเคราะห์สงเคราะห์ตอบแทนและบูชาคุณด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
ความหมายของการให้ทาน	ทานคือการให้ด้วยเจตนาที่จะสละสิ่งของให้เป็นทานให้โดยไม่คิดเอาคืน คือการเสียสละ, การให้ความรู้ให้ ธรรมะ และ การให้อภัย	ทานคือการให้ ให้สิ่งของ ให้ทรัพย์สิน ให้ความช่วยเหลือ (สงเคราะห์) ให้ ความศรัทธา ให้ปัจจัยสี่	ทานคือการให้, การแบ่งปัน, การให้ ธรรมะ, สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน	-

๔.๒ วัตถุประสงค์ของท่าน

๔.๒.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการให้ทานในพระสูตรต่างๆ เช่นในมังคลัตถทีปนีได้กล่าวถึงจุดประสงค์การให้ทานไว้๒ประการคือ

๑. ให้เพื่ออนุเคราะห์คือการช่วยเหลือ สงเคราะห์คนยากไร้ด้วยความสงสาร มีจิตเมตตา ไม่หวังผลตอบแทนจากสิ่งที่ดีตนให้ไปเพราะคิดว่าผู้ที่มีความเดือดร้อนตกยากลำบากเมื่อได้รับการช่วยเหลือจะส่งผลให้เขามีจิตใจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒. ให้เพื่ออนุชาคุณได้แก่ถวายทานในพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์สาวกเพราะเป็นผู้มีพระคุณแก่ชาวโลก การให้ทานอีกอย่างหนึ่งเรียกว่าทานูปปีติคือการให้ข้าน้ำฝ้ายาน ดอกไม้ของหอมที่นอนที่พักและเครื่องประทีปเป็นทานแก่สมณะพราหมณ์ วัตถุประสงค์ของผู้ให้คือ บางคนให้ทานเพราะความชอบเพราะความซังความหลงความกลัวเพราะคิดว่า ‘พ่อและปู่เคยให้ทานเคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมหายไปเพราะคิดว่าเราให้ทานนี้แล้ว หลังจากตายแล้วจักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์’เพราะคิดว่า ‘เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใสเกิดความสุขชื่นชมโสมนัส’ และเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรองดองนั้น สรุปได้ว่า ให้ทานเพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์คนอื่น ให้ทานเพื่ออนุชาตอบแทนคุณ สร้างคุณงามความดี และความสุกกายสบายใจ ให้ทานเพื่อหวังผลตอบแทนทั้งในปัจจุบันชาติ และอนาคตชาติ ให้ทานเพราะความกลัว ให้ทานเพราะความพอใจ ให้ทานเพื่อกำจัดซึ่งความเหินแกล้ว ซึ่งให้ทานมุ่งหวังจะได้รับผลตอบแทนที่เป็นนามธรรมคือหมดความตระหนี่เป็นการทำบุญโดยตรง คือบุญที่เกิดจากการให้แท้ๆ และกำจัดกิเลสภายในคือความโลภให้หมดสิ้นไปบุญจะเกิดก็เกิดจากน้ำใจ เมตตา กรุณา

๔.๒.๒ ชาวบ้าน

สรุปได้ว่าชาวบ้านดอนกลาง ซึ่งโดยหลัก ๆ แล้ว มีวัตถุประสงค์ของท่าน จำแนกเป็น ๕ กลุ่ม โดยกลุ่มแรก คือ การทำทานกับพระสงฆ์ โดยการถวายปัจจัย ๔ กลุ่มที่สองคือทำกับผู้ที่ มีอุปการคุณได้แก่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง กลุ่มที่สามคือทำกับคนยากจน เด็กกำพร้า คนพิการ ผู้สูงอายุ กลุ่มที่สี่ทำกับผู้ที่กำลังเดือดร้อน กลุ่มที่ ๕ ทำเพื่อความสบายใจ เพื่อบรรเทาความทุกข์ผู้อื่น ทำบุญโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และสร้างสมบารมีให้เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันชาติและอนาคตชาติ และชาวบ้านมีวัตถุประสงค์ของการให้ทานมีเพียง ๒ ส่วน คือ ๑. ส่วนตน เพื่อกำจัดความตระหนี่ ๒. ส่วนสังคมเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมทำให้ผู้อื่นมีความสุข เช่นทานเพื่ออนุชาคุณเพื่ออนุเคราะห์เพื่อสงเคราะห์เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นต้น

๔.๒.๓ เปรียบเทียบ

กล่าวโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าทัศนคติของชาวบ้านดอนกลางเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการให้ทานที่มีลักษณะเหมือนและสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาในแง่ที่ว่า การให้ทานที่สมบูรณ์นั้น ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติทั้งฝ่ายให้และฝ่ายผู้รับ ซึ่งได้แก่ ทายก (ผู้ให้บริสุทธ) วัตถุทานที่ให้ (วัตถุบริสุทธ) และปฏิคาหก (ผู้รับบริสุทธ)

ส่วนทัศนคติที่แตกต่างไปจากหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ บุคคลให้ทานให้ทานด้วยมุ่งหวังจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของวัตถุชื่อเสียงเกียรติยศศักดิ์ศรีและความมั่นคงปลอดภัยอันเป็นสิ่งซึ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตให้เป็นสุขในปัจจุบันให้ทานด้วยมุ่งหวังจะได้รับความสุขหลังจากตายไปโดยการไปเกิดเป็นเทวดาบนสวรรค์ชั้นใดชั้นหนึ่งเพื่อหวังผลตอบแทนทั้งในปัจจุบันชาติ หรืออนาคตชาติ เพื่อความร่ำรวย หรือความมั่งคั่งทั้งในปัจจุบันและในภพภพหน้า ทำให้ทราบว่า วัตถุประสงค์ของการให้ทานมีการหวังผลตอบแทนเสมอ

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
วัตถุประสงค์ของการให้ทาน	๑.ให้ทานเพื่อสังเคราะห์และอนุเคราะห์คนอื่น ๒.ให้ทานเพื่อบูชาตอบแทนคุณ สร้างคุณงามความดีและความสุขกายสบายใจ ๓.ให้ทานเพื่อหวังผลตอบแทนทั้งในปัจจุบันชาติและอนาคตชาติ ๔.ให้ทานเพราะความกลัว ๕.ให้ทานเพราะความพอใจ ๖.ให้ทานเพื่อกำจัดซึ่งความเห็นแก่ตัว	๑.เพื่อกำจัดทุกข์ และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณชน ๒. เพื่อความสบายใจ และสร้างสมบารมีทั้งชาตินี้ชาติหน้า ๓.เป็นอานิสงส์อุทิศบุญกุศลให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับ ๔.เป็นบุญกุศลของตัวเองคือความสุขให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ๕.เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นบรรเทาทุกข์	ให้ทานเพื่อบูชาตอบแทนคุณ สร้างคุณงามความดีและความสุขกายสบายใจให้ทานเพื่อสังเคราะห์และอนุเคราะห์คนอื่น มีผู้ให้และผู้รับ	มีชาวบ้านบางกลุ่มที่ทำทานเพื่อหวังผลตอบแทนทั้งในปัจจุบันชาติ หรือ อนาคตชาติ คือเพื่อความร่ำรวย หรือความมั่งคั่งในภพภพหน้า

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ในทัศนะที่คล้ายกันของวัตถุประสงค์ของการให้ทาน ในแง่ที่ว่าเป็นการให้เพื่อส่วนรวมหรือสังคม เป็นการเสียสละเพื่อส่วนรวมโดยแท้จริงนั้น ชาวบ้านบางกลุ่มมีทัศนะแตกต่างออกไปคือ มีประโยชน์ส่วนตัวคนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยแอบแฝงมากับวัตถุประสงค์ที่ให้ทั้งในเชิงของธุรกิจ และการให้เพื่อหวังผลประโยชน์จากสิ่งที่ให้ บุคคลที่ให้ ทั้งนี้มีบางกลุ่มอาจถูกปลุกฝังค่านิยมแบบนั้นมา การที่จะให้อะไรสักอย่าง ต้องนึกถึงผลประโยชน์ ผลลัพธ์ ผลเสีย คຸ້ມทุน ไม่คຸ້ມทุน ยังมีอยู่ ฉะนั้นบุญที่แท้จริงในการให้ทานของชาวบ้านจึงแตกต่างกันกับทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีจุดเน้นเพียงคำว่า ให้โดยไม่คิดถึงเรื่องผลประโยชน์ แม้ว่าการให้ทานที่แท้จริงต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอนก็ตามวัตถุประสงค์นั้นก็ต้องบริสุทธิ์จริงๆ คือต้องมีคุณธรรมของผู้ให้ได้แก่เพื่ออนุเคราะห์ เพื่อบูชา แต่ชาวบ้านจะมองแค่ระดับที่จับต้องได้ และเน้นให้ความหวัง คาดหวังในอนาคตอันใกล้ ซึ่งก็คือเน้นประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลักนั่นเอง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการปลุกฝังจากรุ่นก่อนยังคงมีอิทธิพลในการเป็นตัวอย่างในเรื่องของผลประโยชน์ ผลตอบแทนเสมอ จึงมองในเรื่องของเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ

๔.๓ ประเภทของทาน

๔.๓.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในทางพระพุทธศาสนาได้แยกประเภทของทานที่หลากหลายทั้งทานที่ควรให้และไม่ควรให้ ดังนี้ ในอรรถกถาจริยาปิฎกจำแนกทานไว้๑๗ประเภท^๑คือ

๑. การให้วัตถุที่ควรให้ (วัตถุทาน) สรุปรวมคือปัจจัยสี่ นั่นเอง
๒. การให้พระธรรมคำสั่งสอน (ธรรมทาน)
๓. การให้อภัยแก่คนหรือสัตว์ (อภัยทาน) ซึ่งหมายถึงศีล ๕

ทานวัตถุมี๑๐อย่าง ดังนี้

๑. อนุณ ได้แก่ของเคี้ยวและของกินทุกอย่างเช่นข้าว
๒. ปาน ได้แก่น้ำดื่มของลัมรสทุกอย่างเช่นน้ำมะม่วง
๓. วตุถ ได้แก่เครื่องปกปิดคือผ้าถุงผ้าห่มผ้าเช็ดตัว

^๑ พุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๖๑๘.

๔. ยานไม้ไผ่แก่งที่ช่วยให้สำเร็จเช่นรถคานหามร่มรองเท้า
๕. มาลาไม้ไผ่แก่งดอกไม้ทั้งปวงต่างโดยเป็นดอกไม้ที่ร้อยแล้วและยังมีไผ่ร้อย เช่นระเบียบดอกมะลิเป็นต้นหรือต้นไม้ดอกต้นไม้ใบ
๖. คุรุไม้ไผ่แก่งของหอมทุกอย่างและเครื่องอุปกรณ์ของหอมที่บัดแล้วและที่มิได้บัดและของดูบไม้ไผ่ทุกอย่างมีจันทร์เป็นต้น
๗. วิเลปไม้ไผ่แก่งเครื่องทำการข้อมผิวเครื่องตกแต่งเช่นธงทิวเครื่องข้อมเครื่องทา
๘. เสຍยาไม้ไผ่แก่งที่พึงให้นอนมีเตียงและตั้งเป็นต้นและผ้าปาวาร(ผ้าห่มใหญ่, เสื้อคลุม) และผ้าโกเชาว์(ผ้าทำด้วยขนแพะ) เป็นต้นเช่นเสื้อหมอนมุ้งผ้าห่ม
๙. อาวาสไม้ไผ่แก่งที่อาศัยสำหรับบำบัดอันตรายมีลมและแดดหรือที่พักมีเรือนชั้นเดียวเช่นที่พักเครื่องรับรองศาลาม้านั่งเป็นต้น
๑๐. ปริเปยไม้ไผ่แก่งเครื่องอุปกรณ์แห่งประทีปมีไส้และน้ำมันเป็นต้นเช่น ประทีป(วัตถุสำหรับส่องแสง) เทียนรูปเครื่องแสงสว่าง

ส่วนวัตถุทานที่ไม่ควรให้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อ้างถึงการทำวัตถุทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระวินัยว่า ทานที่เป็นบาป คือ ทานมิใช่ถูกต้องดังงาม หรือ เป็นบุญเสมอไป และเป็นบาปด้วย คือ ให้น้ำเมา ใ้มัหรสพ ให้สตรี ให้โคอุสภเป็นทานให้ภพชั่วยุคิเลส เช่น ภาพสตรี และบุรุษเสพเมถุน ให้สตรีราให้ยาพิษ ให้โชครวน ให้ไก่ให้สุกร ให้เครื่องชั่งตวงวัดโกง เป็นต้น ควรบำเพ็ญทานให้ครบ ดังคำกล่าวของพระพุทธองค์ว่า”อามิสทานช่วยค้ำจุนชีวิตให้เขามีที่พึ่งอาศัยแต่ธรรมทานช่วยให้เขารู้จักพึ่งตนเองได้ต่อไปเมื่อให้อามิสทานพึงให้ธรรมทานด้วย”^๒

๔.๓.๒ ชาวบ้าน

ประเภทของทานตามทัศนคติชาวบ้านตอนกลาง ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้ เงิน เสื้อผ้า หม้อหุงข้าว กระจกน้ำร้อน พัดลม มุ้ง ขนมสิ่งของ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องใช้ ปัจจัยที่เป็นของจำเป็นในการดำรงชีวิตข้าวปลาอาหาร ขนม-นมเนย ตามกำลังศรัทธาอาหาร ยารักษาโรค ธรรมะ อภัยทานเงินบริจาคแก่วัด แก่หน่วยงาน แก่คนยากจนต้นไม้ ถ้ามีขอเงินก็ให้เงิน” แล้วแต่มีคนมาขอ

^๒ พระมหานงค์กตปุญญ (หล้าทองอินทร์), “ศึกษาเปรียบเทียบการให้ทานสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองเก่าอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

^๓ สัมภาษณ์, นางบุญทอง แก้วประดับ, ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕

กับเรา ผ้าป่า สังฆทาน ข้าว ของหวานหลอดไฟ เทียนคู่หนังสือ ข้าวน้ำ อาหารแห้ง ช้อน ถ้วย ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามแต่ศรัทธา แล้วแต่เขามาขอ เลี้ยงเด็กกำพร้า เครื่องใช้อุปโภคบริโภคช่วยเหลือพวงมาลัย ช่วยคนน้ำมันหมด บริจาคเงินเป็นต้น

๔.๓.๓ เปรียบเทียบ

ทัศนคติที่สอดคล้องเหมือนกันของชาวบ้านกับหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ

๑. ทานในฐานะเป็นสังฆทาน คือทานที่ให้เพื่อส่วนรวมไม่เจาะจงผู้ใดผู้หนึ่ง
๒. ทานในฐานะเป็นปาฏิบุคลิกทานคือทานที่ให้เจาะจงแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง
๓. อามิสทาน การให้สิ่งของเป็นทาน
๔. วัตถุทาน การให้วัตถุที่ควรให้
๕. ทานในฐานะเป็นปัจจัยสี่

ซึ่งประเภทของทานดังกล่าว ชาวบ้านคอนกลางรู้และเข้าใจวัตถุทานรองลงมาคือทานในฐานะเป็นปัจจัยสี่ และทานในฐานะเป็นสังฆทาน ขณะเดียวกัน ได้ชาวบ้านคอนกลางให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุทานที่ไม่ควรให้ค่อนข้างชัดเจนมากที่สุด ส่วนธรรมทานและอภัยทานยังไม่สามารถแยกจำแนกออกจากกันได้อย่างชัดเจน และให้ความละเอียดค่อนข้างน้อยมากที่สุดขณะเดียวกัน ชาวบ้านบางคนอาจจะได้รับทราบ และรู้เกี่ยวกับธรรมทาน และอภัยทาน เพราะทานทั้งสองอย่างนี้ ชาวบ้านได้คุ้นเคยกันมากที่สุด เช่น การฟังธรรม การแนะนำสั่งสอนคน หรือ การถือศีล ๕ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะไม่ว่าสิ่งทีประพตปิปฏิบัติประจำวันนั้น เขาได้ทำทานประเภทธรรมทาน อภัยทานด้วย ส่วนวัตถุทานที่ไม่ควรให้ ชาวบ้านค่อนข้างมีความรู้ และปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ถูกต้องมากที่สุด

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
ประเภทของทาน	๑. อามิสทานการให้ สิ่งของเป็นทาน ๒. ธรรมทานการ ให้ธรรมเป็นทาน หรือ ๑. การให้วัตถุ ที่ควรให้ (วัตถุทาน) ๒. การให้พระ ธรรมคำสั่งสอน (ธรรมทาน) ๓. การให้อภัยแก่ คนหรือสัตว์ (อภัยทาน) หรือ ทานวัตถุ ๑๐	๑. ทานในฐานะเป็น สังฆทาน คือทานที่ ให้เพื่อส่วนรวมไม่ เจาะจงผู้ใดผู้หนึ่ง ๒. ทานในฐานะเป็น ปาฏิบุคลิกทานคือ ทานที่ให้เจาะจงแก่ บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ๓. อามิสทาน การ ให้สิ่งของเป็นทาน ๔. วัตถุทาน การให้ วัตถุที่ควรให้ ๕. ทานในฐานะเป็น ปัจจัยสี่	ทานวัตถุ ๑๐ อามิสทาน	แยกความแตกต่าง ระหว่างธรรมทาน กับอภัยทาน ยังไม่ ชัดเจนมากนัก แม้ว่าพิจารณาแล้ว ชาวบ้านก็ปฏิบัติกัน อยู่ เช่น อบรม สั่ง สอนลูกหลาน แต่ แยกความแตกต่าง ไม่ได้

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อพูดถึงให้ทานทำบุญ คนส่วนใหญ่ก็จะเข้าใจกันว่า ต้องไปวัดทำบุญด้วยการถวายวัตถุ เงินทอง ข้าวปลาอาหาร ผักผลไม้ แก่ภิกษุสงฆ์ ตามฐานะและโอกาส ทำบุญตักบาตรหรือใส่บาตรพระ ฟังธรรม ให้ทานแก่เด็ก คนแก่ คนยากจน สร้างโบสถ์วิหาร เป็นการ ทำบุญขึ้นพื้นฐานเบื้องต้น มีทั้งทำเอง ชักชวนคนอื่นทำ ออกมาในรูปแบบกฐินผ้าป่าสามัคคี บางคนทำ แล้วทำอีกเรื่อยไปเรื่อยไปอีก กลายเป็นบุญหรือเรื่องน่าเบื่อ ทั้งเบื่อกันและวัด เบื่อพระก็มี ทั้งนี้ เนื่องจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจและทำบ่อยเกินไป บางครั้งรู้มาว่าวัดครั้งหนึ่งกรรมการครั้งหนึ่ง ทำแล้ว ยิ่งคิดมากแล้วไม่อยากจะทำบุญอีก ทำแล้วไม่ได้ดี ไม่เห็นผล เกิดความเบื่อไม่อยากจะทำและการให้ทาน ทำบุญก็ยังมีอีกเช่น ธรรมทานอภัยทาน ในแง่ของธรรมทานแม้ว่าชาวบ้านอาจได้ปฏิบัติกันอยู่ เช่น การเข้าฟังธรรม การอบรมสั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดี ส่วนอภัยทาน คือการไม่ถือโทษโกรธคนอื่น ชาวบ้านส่วนใหญ่ ยังไม่ชัดเจนมากนักในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เพราะขาดคนชี้แนะในเรื่องเหล่านี้

ทำให้แยกแยะในเรื่องเหล่านี้ได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ส่วนทานประเภทอามิสทานนั้น ชาวบ้านดูเข้าใจมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า สิ่งเหล่านี้ทำเป็นกิจวัตรและปฏิบัติสืบต่อกันมานั่นเอง

ถ้าทุกคนในหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจแล้วช่วยให้คำชี้แนะในเรื่องเหล่านี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สังคมเล็ก ๆ มีความน่าอยู่มากขึ้น ทั้งนี้ควรมีการร่วมมือกันทุกภาคส่วน ในเขตพื้นที่ของชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักประเภทของทานที่ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ไม่ใช่ว่าเป็นการให้เพื่อทำคุณ เพื่อให้ผู้รับนิยมชมชอบในตัวผู้ให้ โดยมุ่งเพื่อผลประโยชน์ก็ถือว่าเป็นทานซึ่งเป็นการเข้าใจผิด ซึ่งชาวบ้านควรรู้และเข้าใจในความหมายของประเภทของทานให้มากกว่านี้ เพื่อจะได้บุญที่แท้จริงและปฏิบัติได้ถูกต้องจากการให้ทานนั่นเอง

๔.๔ แรงจูงใจในการให้ทาน

๔.๔.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

คำว่า เหตุและปัจจัยของการให้เป็นแรงจูงใจให้บุคคลให้ทาน ทำบุญอย่างมีเป้าหมาย แรงจูงใจในการให้ทาน ดังกล่าวในทานวัตถุสูตรว่า บุคคลบางคนให้ทาน เพราะความชอบเพราะความชังเพราะความหลงเพราะความกลัวเพราะรักษาจารีตนิยม (ทำตามบรรพบุรุษที่เคยให้ทานรักษาสีล) เพราะจักได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์เพราะทำให้สบายใจ จิตบริสุทธิ์เพราะเพื่อบรมจิต และลดความเห็นแก่ตัว คัมภีร์พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกายอัฏฐกนิบาต ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการให้ทาน ส่วนมากปรารถนาจักไปเกิดในสถานที่ ตำแหน่งที่ดี เช่น เป็นเศรษฐี กษัตริย์ เทวดาชั้นใดชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ บางคนให้เพราะมีความอคติและมีความคิดเข้าข้างตนโดยเฉพาะ โลกธรรมเป็นต้น

๔.๔.๒ ชาวบ้าน

จากการศึกษาทัศนคติแรงจูงใจการให้ทานของชาวบ้านดอนกลาง สรุปได้ว่า เพราะอยากขึ้นสวรรค์ ชำระใจให้ ผุดผ่อง สดใส บริสุทธิ์ ลดการเห็นแก่ตัวเพราะจะได้สั่งสมบุญ แรงจูงใจในการให้ทานอีกประการหนึ่งก็คือคิดว่าเพื่อให้เขาช่วยเหลือเรา มีความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการทำ ความดี เกิดความสุขกาย สบายใจ เป็นกุศล และนำไปเป็นกุศลผลบุญส่งไปยังเมื่อสิ้นอายุขัยหรือไปใช้ในภพหน้า นอกจากนี้ยังให้ทานตามหลักศาสนาเนื่องจากเป็นชาวพุทธ และเพื่อเป็นการสร้างบุญบารมีเพื่อนำไปสู่มรรคผลนิพพาน สำหรับผู้ที่ปรารถนา

ถ้ามีคนมาชักชวนให้ร่วมทำทาน ชาวบ้านดอนกลางมีทัศนคติ ดังนี้ คือ ยินดีที่ได้ อนุโมทนาในการทำทาน เป็นการชวนให้ทำความดี ถ้าชวนบ่อยเกินไปรู้สึกรำคาญ ไม่ต้องเหนียวใน

การไปบริจาค คิดก่อนร่วมบริจาค เพื่อการชักชวนบางคนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ทำเองด้วยความบริสุทธิ์ ใจไม่จำเป็นต้องไปตามการชวนเชื่อ

แท้จริงแล้ว ในสังคมไทย มากด้วยการชวนเชื่อกันให้ทำบุญในรูปแบบต่างๆ ซึ่งบางกรณีตกเป็นเครื่องมือของผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการบริจาคผู้คนโดยอาศัยความศรัทธา บางครั้ง การชวนเชื่อในรูปแบบเรียไรเก็บเงินจากชาวบ้านจนเป็นที่รำคาญต่อความรู้สึก แต่บางกรณีชวนเชื่อทำบุญด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเพื่อผลประโยชน์ส่วนร่วม ดังกรณี การทำศาลาหอฉัน โบสถ์วิหาร อาคารเรียน โรงพยาบาล สะพานถนนหนทาง ที่สุดคือการเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรม บางคนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าได้ถือเอาบรรพชิตเพศตามเวลาอันเหมาะสม เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นวัฒนธรรมทางความคิด^๔ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ ที่สำคัญคืออิทธิพลพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทานของพระเวสสันดร หรือ การให้ทานของพระโพธิสัตว์ในชาดกก็ดี ธรรมบทที่ดี ทศชาติก็ดีปัญญาชาดกก็ดี ล้วนแต่เป็นการชวนเชื่อสร้างคุณงามความดี ด้วยการบริจาคทาน รักษาศีล และเจริญจิตภาวนา

๔.๔.๓ เปรียบเทียบ

แรงจูงใจในการให้ทานมีความเหมือนและสอดคล้องกับความหมายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทในแง่ที่ว่า แรงจูงใจในการให้ทานเพราะประสบเข้า(พบเห็นจึงให้ให้) เพราะกลัว,สงสาร เพราะคิดว่าแก่กว่า เพราะคิดจะได้คืน(หวังผลตอบแทน)เพราะคิดว่าเป็นการทำความดี เพราะกิตติศัพท์ชื่อเสียง เพราะทำจิตใจบริสุทธิ์ ลดความเห็นแก่ตัวความชอบความชังความหลง แรงจูงใจในการให้ทานอีกเหตุผลหนึ่งก็คือการรักษากิริยาดีนิยมน (ทำตามบรรพบุรุษที่เคยให้ทานรักษาศีล)จักได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ทำให้สบายใจ จิตบริสุทธิ์เพื่ออบรมจิต และลดความเห็นแก่ตัว

จากการทศคดีเกี่ยวกับแรงจูงใจการให้ทานของชาวบ้านตอนกลางกับหลักการทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ ดังนี้

๑. สร้างความเป็นมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้กับผู้รับ โดยเฉพาะการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเสียสละทรัพย์สินเงินทองแก่ผู้ประสบทุกข์ยาก

๒. บางคนให้เพราะมีอคติ เช่น ความกลัว เกรงใจ ความชอบ ความพอใจ ความโกรธเกลียดชัง เป็นต้น

^๔ พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์, ศาสนากับวัฒนธรรม, (อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๔๑.

๓. บางคนให้ทานเพราะคาดหวังผลตอบแทนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม

๔. บางคนให้เพราะยึดหลักจารีตนิยมคือปฏิบัติตามทำเนียมดั้งเดิม

๕. บางคนให้เพื่อความสบายใจ บรรเทาความทุกข์อันเกิดจากกรรมที่ตนได้ทำไว้ แต่บางคนให้เพื่อสร้างคุณงามความดี ความบริสุทธิ์ใจ เพราะปลูกความรักความเมตตาด้วยการแบ่งปัน การช่วยเหลือ สร้างเครือญาติสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งการทำในรูปแบบนี้ เป็นการทำความดีด้วยจิตสำนึก ความศรัทธาของตนเองโดยไม่มีการชวนเชื่อแต่อย่างใด

ส่วนประเด็นที่ชาวบ้านมีทัศนคติที่แตกต่างไปจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็คือการที่คนมาชักชวนให้ร่วมทำบุญนั้นมองว่าเป็นการชวนเชื่อกันให้ทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เรียกรับเงิน บางคนมีพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจทำให้มองว่าตนเป็นเครื่องมือของผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการบริจาคโดยอาศัยความศรัทธา ทำให้รำคาญต่อความรู้สึก

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
แรงจูงใจในการให้ทาน	เพราะประสบเข้า (พบเห็นจึงให้ให้) เพราะกลัว,สงสาร เพราะคิดว่าแก่กว่า เพราะคิดจะได้คืน (หวังผลตอบแทน) เพราะคิดว่าเป็นการทำความดี เพราะกิตติศัพท์ ชื่อเสียง เพราะทำจิตให้บริสุทธิ์ ลดความเห็นแก่ตัว เพราะความชอบความชัง ความหลงเป็นการรักษาจริยนิม (ทำตามบรรพบุรุษที่เคยให้ทานรักษาสีล) จักได้ไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์ทำให้สบายใจ จิตบริสุทธิ์ เพื่ออบรมจิต และลดความเห็นแก่ตัว	อยากขึ้นสวรรค์ ชำระใจให้ ผุดผ่อง สดใส บริสุทธิ์ ลดการเห็นแก่ตัวเพราะจะได้สั่งสมบุญ เพื่อให้เขาช่วยเหลือ เรา มีความศรัทธา และความเชื่อมั่นในการทำ ความดี เกิดความสุขกาย สบายใจ เป็นกุศล และนำไปเป็นกุศลผลบุญส่งไปยังเมื่อสิ้นอายุขัยหรือไปใช้ในภพหน้า เพื่อเป็นการสร้างบุญบารมีเพื่อนำไปสู่สมรรถผลนิพพาน สำหรับผู้ที่ปรารถนา	การทำบุญด้วยความบริสุทธิ์ และเพื่อผลประโยชน์ ส่วนรวม ดังกรณี การทำศาลาหอฉัน โบสถ์วิหาร อาคารเรียน โรงพยาบาล สะพานถนนหนทาง ดีที่สุดคือการเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรม บางคนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาถึงขั้นบวชก็มี นี่คือนักศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อพระพุทธศาสนา	ชาวบ้านบางกลุ่มมีทัศนคติมุมมองว่าการที่คนมาชักชวนให้ร่วมทำบุญนั้นเป็นการชวนเชื่อกันให้ทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเรียไรเก็บเงิน - มองว่าตกเป็นเครื่องมือของผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการบริจาคโดยอาศัยความศรัทธา -ทำให้รำคาญต่อความรู้สึก

ในทัศนะผู้วิจัยเห็นว่าแรงจูงใจส่วนใหญ่ของชาวบ้านจะให้ทานด้วยคิดว่าให้แล้ว ตายไปเกิดเป็นเทวดา ได้ขึ้นสวรรค์ ต้องการความสุข หวังความร่ำรวย โชคลาภ ทำตามประเพณี ต้องการบำรุงพระพุทธศาสนา ต้องการตอบแทนบุญคุณ ช่วยเหลือคนพิการและผู้ประสบภัย เป็นต้น แรงจูงใจ

ในการให้ทาน ของคนส่วนใหญ่จะเน้นประโยชน์ตน ให้แต่ละครั้งมีความหวัง คาดหวัง ทั้งจากสิ่งที่ให้ไป บุคคลที่ให้ ยิ่งอยากได้อะไร ยิ่งให้และยิ่งหวัง แต่ดูเหมือนว่าการให้ทานในพุทธศาสนากลับสวนทางกันเสมอ ยิ่งหวัง ยิ่งได้น้อย ซึ่งทางพุทธศาสนาจะเน้นการให้โดยที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน แรงงูใจที่เห็นได้จากชาวบ้านคือแรงงูใจทางด้านวัตถุ แรงงูใจทางด้านความดี และแรงงูใจในด้านของการให้ธรรม ซึ่งแรงงูใจที่ทำให้คนทำทาน ในแต่ละข้อนั้นเป็นแรงกระตุ้นทางจิตใจ คือบางคนมุ่งหวังพัฒนาจิตใจตนเองให้ผ่องใส เบิกบานอímเอิบ งดงามในบุญกุศลที่ทำ แต่บางคนตรงกันข้าม แรงกระตุ้นทางจิตใจบางข้อเป็นแรงกระตุ้นจากภายนอก จากสังคมที่อยู่ร่วมกัน เช่นเวลาประสบภัย ได้ช่วยเหลือกัน ในยามทุกข์ยาก มีการให้ อยากให้ เป็นต้น

การให้ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม จะหวังผลอาณิสงส์คือความสุขให้กับตนเองหรือกิเลสในใจ เสมอ หรือเกิดจากแรงงูใจจากภายนอก การให้จะออกจากจิตที่เป็นกุศลหรืออกุศล ตนเองเป็นผู้กำหนด เพราะแรงงูใจมันอยู่ในตัวเรา ที่สำคัญองค์ประกอบที่สำคัญมากที่ทำให้ทานบรรลุผล คือต้องมีผู้รับคือปฏิกะหกเสมอ

ในแง่ของมีคนมาชักชวนให้ทำทาน ชาวบ้านจะมองในมุมของผู้ที่มาชักชวนให้ทำทาน ทำบุญในแง่ที่ว่า เป็นเครื่องมือของผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการบริจาค การทำบุญโดยอาศัยความศรัทธา เป็นการโฆษณาชวนเชื่ออีกรูปแบบหนึ่งเหมือนกับหัวข้อข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการให้ทานที่ถูกต้อง ที่ให้ผลหรืออาณิสงส์มาก ต้องทำอะไร ต้องดูที่อะไร ถ้ารู้แล้วจะทำให้ชาวบ้านสามารถแยกแยะ คัดเลือกที่จะให้ทานอย่างถูกต้องได้ แรงงูใจของแต่ละคนที่ให้ก็ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจิตที่เข้าถึงธรรมมากน้อยต่างกัน แต่ให้ดีที่สุดก็คือ เพราะทำความดีเพื่อความดี ด้วยการเสียสละด้วยการไม่เห็นแก่ตัว ทั้งนี้เพราะเป็นการยกระดับจิตใจของตนให้สูงขึ้น ในฐานะที่เป็นฐานคอยสนับสนุนให้พัฒนาไปสู่การให้ทาน อันเกิดจากแรงงูใจในระดับสูงต่อไปในอนาคต

๔.๕ วิธีการให้ทาน

๔.๕.๑) การให้ทานแบบทั่ว ๆ ไป ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับ “วิธีการให้ทาน” ว่า

๑.การบริจาคปัจจัยสี่

ปัจจัยสี่ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ โดยเฉพาะ เครื่องนุ่งห่ม อาหารที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค นอกจากนี้ ยังมีวัตถุทาน^๕อีกจำนวน ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกัน เช่น ของเคี้ยว ของกินทุกชนิด น้ำดื่มของดื่มรสทุกอย่างเครื่องปกปิดร่างกายคือ ผ้าห่มผ้าห่มผ้าเช็ดตัว สิ่งที่จะช่วยให้ได้สำเร็จเช่นรถคานหามร่มรองเท้า ดอกไม้ทั้งปวงต่างโดยเป็น ดอกไม้ที่รื้อยแล้วและยังมีได้รื้อย เช่นระเบียบดอกมะลิเป็นต้นหรือต้นไม้ดอกต้นไม้ใบ ของหอมทุกอย่างและเครื่องอุปกรณ์ของหอมที่บดแล้วและที่มิได้ ของถูบไล้ทุกอย่างมีจันทร์เป็นต้น เครื่องทำการ ย้อมผิวเครื่องตกแต่งเช่นรงทิวเครื่องย้อมเครื่องทา สิ่งที่จะให้ให้ออนมีเตียงและตั้งเป็นต้นและผ้าปาวาร (ผ้าห่มใหญ่, เสื้อคลุม) และผ้าโกเชาว์ (ผ้าทำด้วยขนแพะ) เป็นต้นเช่นเสื้อหมอนมุ้งผ้าห่ม ที่อาศัยสำหรับบำบัดอันตรายมีลมและแดดหรือที่พักมีเรือน ที่พักเครื่องรับรองศาลาม้านั่งเป็นต้น และ เครื่องอุปกรณ์แห่งประทีปมีไส้ น้ำมันเป็นต้นเช่น ประทีป (วัตถุสำหรับส่องแสง) เทียนรูปเครื่องแสงสว่าง เป็นต้น

ในกนิยสูตรได้กล่าวถึงอานิสงส์การให้ทานทั้งด้วยปัจจัยสี่และวัตถุทานว่า เป็นผู้ให้อายุให้กำลัง ให้ผิวพรรณ ให้ความสุข และดวงตาเห็นธรรม ช่วยเหลือคนยากจน ด้วยความมีไมตรีจิต จะไม่มีคำว่าสมบูรณ์และขาดแคลนไปเสียทุกสิ่ง ดังนั้น ระหว่างช่องว่างทั้งสอง จำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยเหลือ ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยการเสียสละ แบ่งปัน โดยการสงเคราะห์ ทั้งด้วยอามิสทาน ซึ่งได้แก่ปัจจัยสี่ และวัตถุทานดังที่ได้กล่าวมา ส่วนการสงเคราะห์โดยธรรมทานนั้นได้แก่ การแนะนำ การสั่งสอนอบรม การให้ความรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ ให้รู้การกระทำว่าอะไรเป็นความดีอะไรเป็นความชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เป็นต้น ดังนั้น การช่วยเหลือกันไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบไหนก็แล้ว ล้วนแต่เป็นวิธีหนึ่งที่มอบชีวิตให้อิสระจากความเดือดร้อน ความยากจน ความขาดแคลน เป็นต้น

๒. การบริจาคด้วยตนเอง หรือ ฝากกับคนอื่น

^๕พระสิริมังคลาจารย์, มงคลดลทีปนิแปลเล่มที่ ๓, หน้า ๕ – ๖.

การบริจาคด้วยตนเอง หรือ ฝากกับคนอื่น เป็นอีกวิธีหนึ่งในการทำทาน หรือสร้างบุญ ในทางพระพุทธศาสนา เพราะการบริจาคด้วยตนเองยังศรัทธาให้เกิดขึ้น เป็นการให้ด้วยความเคารพ การมอบน้อมทั้งก่อนบริจาค ขณะบริจาค หรือภายหลังบริจาคแล้ว ดังที่ททลวิมานสูตรได้กล่าวไว้^๖ อีกอย่างหนึ่ง การบริจาทาน หรือ ทำทานกับผู้ที่มีจิตเพื่อบูชาแลยกลีส หรือ ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ ทางพระพุทธศาสนาถือว่าได้ผล หรืออานิสงส์มาก ดัง อังคุรวัตถุได้กล่าวไว้^๗

ชาวบ้าน

ชาวบ้านตอนกลางส่วนใหญ่ ได้แสดงทัศนคติคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ทานแบบทั่ว ๆ ไปว่า ส่วนใหญ่ถวายกับมือ ไปทำบุญที่วัดหรือให้ทานกับชาวบ้านที่ยากจน การให้ทานทั่ว ๆ ไป ได้แก่ สิ่งของหรือเงินปัจจัย ให้พระสงฆ์ คนยากจนคนขอทาน การออกค่ายช่วยชาวบ้าน การถวายสังฆทาน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การทำโรงทาน การดักบาตรทุกวันหรือในเทศกาลที่สำคัญ ปล่อยนก ปล่อยปลาให้อาหารสัตว์ ใส่ซองผ้าป่าการให้อภัย การมีน้ำใจชวนกันไปทำบุญให้ด้วยมือตนเอง ฝากคนอื่นบางโอกาส เราให้ทุกคนให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

เปรียบเทียบ

กล่าวโดยรวม ชาวบ้านมีวิธีการให้ ๓ แบบ คือ

๑.คิดก่อนให้ดูตามความเหมาะสมว่าควรให้หรือไม่ควรให้ ทำทานไม่ให้เดือดร้อนตนเอง ไม่เดือดร้อนคนอื่น ใช้ปัญญาคิดว่าที่เราทำไปจะรับผลตอบแทนเป็นทานที่บริสุทธิ์หรือไม่

๒.เลือกของที่จะให้(ไทยธรรม)แล้วแต่เห็นสมควร

๓.เลือกโอกาสและเวลาที่จะให้แล้วแต่ความสะดวก

๔.เลือกผู้รับทาน ดูจากบุคลิกภาพ ลักษณะ

ชาวบ้านบางกลุ่ม แสดงทัศนคติว่า “ถ้าฝากคนอื่นได้บุญไม่ได้กุศล ถ้าทำด้วยตนเองได้ทั้งบุญและกุศล” (คิดมากเรื่องการฝาก ไม่เชื่อใจ ไม่ไว้ใจ) ซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทจะให้มองที่เจตนา และการเลือกผู้รับทานก็ไม่ใช่เรื่องผิด ถ้าเลือกผู้รับทานผิดอานิสงส์ของบุญก็จะลดน้อยลงไปด้วย

^๖ พ.ว. (ไทย). ๒๒/๖๑๕-๖๑๕/๖๘ - ๖๕.

^๗ พ.ธ. (ไทย). ๒๕/๓๕๖-๓๕๕/๑๔๕

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
การให้ทาน แบบทั่ว ๆ ไป	๑.การบริจาคปัจจัย สี่ ๒.ช่วยเหลือคน ยากจน ด้วยความมี ไมตรีจิต ๓.การ บริจาคด้วยตนเอง หรือ ฝากกับคนอื่น ๔.มีจิตเพื่อบูญ ทำลายกิเลส หรือ ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ ทาง พระพุทธศาสนาถือ ว่าได้ผล หรือ อานิสงส์มาก	๑.บริจาคปัจจัยสี่ ๒.ช่วยเหลือคน ยากจน ด้วยความมี ไมตรีจิต ๓.บริจาคด้วย ตนเองและฝากกับ คนอื่น	เสียสละ แบ่งปันทั้ง ด้วยอามิสทานซึ่ง ได้แก่ปัจจัยสี่ และ วัตถุทาน ให้ความ ช่วยเหลือ รวมทั้ง คิดก่อนให้ เลือกผู้รับทาน เลือกของที่จะให้ เลือกเวลาและ โอกาส	ชาวบ้านบางกลุ่มไม่ มีเวลาไปให้ทาน ทำบุญก็จะฝากคน อื่นทำแทน

ในทัศนะผู้วิจัยเห็นว่า การให้ทานโดยทั่วไปสรุปรวมเป็นที่เข้าใจของชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ ปัจจัย ๔ ส่วนในแง่ที่ว่า ชาวบ้านบางกลุ่มไม่มีเวลาไปให้ทานทำบุญก็จะฝากคนอื่นทำแทนซึ่งจริงๆ แล้วการฝากคนอื่นทำบุญแทนเราไม่ผิด แต่อานิสงส์ที่ได้ต่างกัน อานิสงส์ที่เราทำเองกับมือจะได้มากกว่าคนอื่นทำแทน เพราะการเกิดของบุญจากการให้ทานจะมี ๓ วาระคือ วาระที่ ๑ เมื่อคิดจะทำหรือก่อนให้ทาน วาระที่ ๒ เมื่อลงมือทำหรือขณะให้ทาน วาระที่ ๓ เมื่อตามระลึกนึกถึงหรือหลังการให้ทาน ทั้ง ๓ วาระจิตใจของผู้ให้ทานจะอิ่มเอิบ ปีติ มีความสุขกับการให้ทานคงต้องทำความเข้าใจและแสวงหาความรู้ในเรื่องของการให้ทานที่ถูกต้อง ซึ่งคำตอบง่าย ๆ ก็คือต้องรู้และเข้าใจตามความเป็นจริง แล้วทำอย่างมีเหตุผล ต้องดูที่วัตถุที่ให้ ผู้ให้และผู้รับ

๔.๕.๒) คุณสมบัติของผู้รับทาน

คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ให้ความสำคัญความหมายของ “คุณสมบัติผู้รับทาน” ว่า การทำทานกับปฎิภาหะ ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ เป็นผู้ปราศจากราคะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ การทำทานกับปฎิภาหะ ในทานาสูตรอังคุตตรนิกายฉกนินาตว่า ได้ผลมาก เช่นเดียวกันกับอังคุตตรนิกาย อัฐกนินาต กล่าวไว้ เช่น เป็นผู้มีความเห็นชอบมีความดำริชอบมีความเจรจาชอบมีความกระทำชอบ มีความเลื่อมใสชอบ มีความพยายามชอบ มีความระลึกชอบมีความตั้งใจมั่นชอบเป็นต้นในอาหุเนยสูตรได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้รับ ดังนี้ พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระปัจเจกพุทธเจ้าท่านผู้เป็นอุกโตภาควิมุตท่านผู้เป็นปัญญาวิมุตท่านผู้เป็นกายสักกิท่านผู้เป็นทักขิวัณโณท่านผู้เป็นสัทธาวิมุตท่านผู้เป็นธัมมานุสาริท่านผู้เป็นสัทธานุสาริท่านผู้เป็นโคตรภู

คุณสมบัติทั้ง ๑๐ อย่างนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นเนื่อนานุญของชาวโลกหรือผู้ที่ควรรับทานไว้พระพรหมคุณาภรณ์ ได้ถอดเนื้อหาในอาหุเนยสูตร และทักขิณาวังคสูตร โดยจำแนกปฎิภาหะ (ผู้รับทาน) ว่า ๒ ประเภท ซึ่งบุคคลควรทำ ที่ ๑ คือ ปาฏิปคคกทาน คือการให้ทานด้วยการเจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ๒ สังฆทาน เป็นการให้ทานกับพระสงฆ์ที่มี ๔ รูปขึ้นไป กล่าวคือการให้แก่บุคคล การให้แก่คนชั่ว หรือคนมีคุณงามความดีน้อย มีผลน้อย การให้แก่คนมีคุณความดีมาก มีผลมาก แต่การให้แก่ส่วนรวมหรือสงฆ์ มีผลมากกว่าการให้แก่บุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) สรุปว่า การให้ทานในนามของสงฆ์ยังผลมากมาย โดยท่านยกพุทธพจน์ว่า “เราไม่กล่าวว่า ปาฏิปคคกทาน (ให้แก่บุคคล) มีผลมากกว่าที่ให้แก่สงฆ์ โดยปริยาย

การทำทานกับผู้รับได้ผลมากหรือน้อยอยู่ที่คุณสมบัติของผู้รับ ดังที่กล่าวมาเช่น เป็นผู้ที่มีมากด้วย ศีล สมาธิ และ ปัญญา ขณะเดียวกัน เป็นผู้รับเป็นผู้ที่ปราศจากราคะ โทสะ และโมหะ พระพุทธเจ้าตรัสว่าได้ผลอันสูงส่งมาก ส่วนคุณสมบัติที่นอกเหนือจากนี้ก็ได้รับอันสูงส่งเหมือนกัน เพียงแต่คุณสมบัติแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะของวัตถุทาน และปฎิภาหะ แต่อย่างไรก็ดี การทำทานกับผู้ที่ต้องการก็ย่อมได้รับอันสูงส่งมากเช่นเดียวกัน เช่น พระออกจากสมาบัติ ผู้ป่วยที่อยู่ในโรงพยาบาล และผู้ที่สิ้นหวังในชีวิต (ให้คำแนะนำ ปรีกษา เป็นเพื่อนที่ดี) เป็นต้น

ชาวบ้าน

ชาวบ้านคนกลาง ได้แสดงทัศนคติในเรื่องของ “คุณสมบัติผู้รับทาน” สรุปได้ว่าเป็นคนที่เดือดร้อนจริง เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้สร้างศรัทธาให้เกิด เป็นผู้ที่ยังด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เป็นผู้ที่มีบุญบารมี เป็นผู้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่ไม่เผลอใจ เป็นคนที่มีเมตตาจิต

เปรียบเทียบ

กล่าวโดยรวมแล้วมีทั้งแง่ที่เหมือนกันคือ ชาวบ้านมีกลุ่มที่เลือกผู้รับทาน เลือกพระสงฆ์ ผู้ที่เป็นสาวกพระพุทธเจ้า หรือเป็นผู้ที่สมควรให้และให้แล้วได้รับผลบุญ ส่วนในแง่ที่ต่างกันคือ เลือกตามเหมาะสม ความจำเป็น ความน่าเชื่อถือที่น่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนรวมทั้งของที่ให้ เลือกคนยากจน คนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เลือกผู้ด้อยโอกาสคนพิการคนที่ไม่โกหก ผู้ที่มีความลำบากมากกว่าเราและสิ่งของที่เรานำไปจะมีประโยชน์สำหรับเขาหรือไม่ คนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจริงๆ ไม่มีกลอุบายใดๆ ทั้งสิ้น เลือกผู้รับที่เห็นคุณค่าของสิ่งนั้น เลือกมูลนิธิและสถานสงเคราะห์ที่รู้จัก เลือกผู้ที่เคยได้ยินชื่อเสียง เป็นที่กราบไหว้นับถือของคนในสังคมทั่วไป เลือกคนที่เขาเต็มใจรับทานและไม่จำเป็นต้องเป็นพระก็ได้

ชาวบ้านคอนกลางได้แสดงทัศนคติในเรื่องของ “คุณสมบัติผู้รับทาน” ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อยู่ในกลุ่มเยาวชน คนทำงาน หรือคนที่อายุ ๒๐-๔๐ ปีมีทัศนคติว่าการทำทานไม่ต้องจำเป็นจะต้องเลือก เราทำด้วยใจไม่เลือกผู้รับทานไม่เลือกว่าต้องทำกับใครแม้กระทั่งเป็นพระภิกษุทำทานได้กับทุกองค์ไม่เลือกให้ด้วยใจบริสุทธิ์ คิดว่าทำทานทำบุญแล้วมีความสุข แม้บอกว่าไม่เลือก ก็ยังมีขยเก้นว่า ไม่เลือกคนขี้เหล้าและขี้ยา

แม้ว่าเลือกผู้รับทานจริง แต่ ณ ปัจจุบันก็ได้เปลี่ยนไปแล้ว ตามยุคตามเหตุการณ์ตามสมัยที่เร่งรีบและเศรษฐกิจรัดตัว การเลือกผู้รับทาน จึงเป็นอะไรที่ไม่ยุ่งยากไม่เสียเวลาเดินทาง ทำทานที่ไหนก็ได้ แคใจหรือเจตนาอยากจะทำ

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
คุณสมบัติของผู้รับทาน	เป็นผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ (ปฎิคาหก)	เป็นคนที่เดือดร้อนจริง ผู้ที่น่าเชื่อถือ ผู้ที่สร้างศรัทธาให้ เกิด เป็นผู้ที่ทรงด้วยศีลสมาธิปัญญา ผู้ที่มีบุญบารมี ผู้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผู้ที่เคารพนับถือ ที่มีเมตตาจิต	พระสงฆ์ (ปฎิคาหก)	เลือกผู้รับทาน -ผู้ด้อยโอกาส คนยากจน ผู้พิการ ช่วยตนเองไม่ได้ -มูลนิธิสถานสงเคราะห์ -ผู้ที่เคยได้ยินชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก -เลือกคนที่เขาเต็มใจรับทาน

--	--	--	--	--

ในทัศนะผู้วิจัยเห็นว่าในทางพุทธศาสนากล่าวว่า ผู้รับทานคือปฎิภาท เพราะเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบไม่มีโลกโกรธหลง มีศีลครบ ถึงแม้ท่านมีกิเลสตัณหาที่มีน้อยเบาบางกว่าปุถุชนคนธรรมดา ถ้าเป็นพระอรหันต์หรือพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้บำเพ็ญเพียร ได้ถวายทานทำบุญกับท่านก็จะได้อานิสงส์มากกว่าบุคคลอื่น ดังคำสอนทางพระพุทธศาสนามีการจำแนกผู้รับทักษิณาทานหรือปฎิภาทไว้หลายระดับตั้งแต่สัตว์เดรัจฉานซึ่งให้ผลต่ำสุดไปจนถึงถวายสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานว่ามีผลสูงสุด และทรงเน้นปฎิภาทเช่นเดียวกันว่าต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติประพฤดีดีประพฤดีชอบ กล่าวคือ เว้นจากความมัวเมาประมาท ตั้งอยู่ในขันติคือความอดทน ไสร้จะคือความสงบเสงี่ยมมีความมั่นคงหนักแน่นโดยมุ่งที่จะฝึกฝนตนเองในการสงบระงับดับกิเลสโดยส่วนเดียว นั่นคือ ถ้าเราทำบุญกับปฎิภาทที่ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติท่านเองนี้แล้วผลแห่งบุญก็จะสูงหรือมีผลมาก แต่ถ้าทำบุญกับปฎิภาทที่มีคุณสมบัติบกพร่องผลแห่งทานก็จะไม่สูงดังที่เราคาดหวังหรือมีผลน้อยลงมาตามทีควรจะเป็นและเน้นถึงเจตนาในการให้หรือในการทำบุญด้วยว่าต้อง “มีอารมณ์เลศให้ไปไปด้วยดี” นั่นคือ ถ้าทำไปอย่างเสียมิได้ อย่างขอไปทีหรือฝืนทำ แม้ผู้รับจะมีคุณสมบัติครบถ้วน แต่ผลลัพธ์ก็อาจไม่เต็มเปี่ยมซึ่งพระองค์เคยตรัสไว้ท่านเองว่าถ้าเจตนาในการถวายทานแรงกล้าและประกอบด้วยความศรัทธาปสาทะคือความเชื่อและความเลื่อมใสอันบริสุทธิ์แล้ว ผลแห่งทานที่ถวายไปนั้นจะมีผลน้อยหามิได้เลย

ทั้งนี้ควรให้ความรู้เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้รับทาน และอานิสงส์ของทานให้ชาวบ้านได้รับรู้ เพราะปัจจุบันนี้ การให้ทานทำบุญจะทำเฉพาะตอนที่สะดวก อาจเป็นเพราะความรีบง่ายหรือไม่มีเวลา เลย เพราะมีงานต้องทำ มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ การให้ทานทำบุญจึงเป็นอะไรที่ต้องการความสะดวกสบายในการทำ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ว่างเมื่อไหร่ทำได้เมื่อนั้น นี่คือการให้ทานที่คิดว่าจะให้กับใครก็ได้ ที่ไหนก็ได้ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนควรเข้าใจให้ถูกต้องกับเรื่องเรื่องที่ดูเล็กน้อยแต่มีความสำคัญมาก สามารถอธิบายได้ว่า ทุกคนเลือกผู้รับทานได้ ให้ใครก็ได้ แต่ถ้าพูดเรื่องอานิสงส์ จะได้รับต่างกันถ้าเทียบกับปฎิภาทซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ มีศีลครบมากกว่าคนทั่วไป นี่คือการแตกต่างของการเลือกผู้รับทาน แต่ไม่ได้หมายความว่า ให้ทานกับคนเหล่านั้นไม่ได้ ควรเลือกให้ถูกต้องตามหลักการทางพุทธ

๔.๕.๓) คุณสมบัติของผู้ให้ทาน

๔.๕.๓.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนากล่าวถึงคุณสมบัติผู้ให้ท่านว่าเป็นผู้ที่มากด้วย ศีล สมาธิ และ ปัญญาพระสงฆ์ผู้ที่เป็นสาวกพระพุทธเจ้า และคุณสมบัติของผู้ให้ (ทายก) เป็นผู้ที่มากด้วยศรัทธา มีจิตบริสุทธิ์ต่อการบริจาคทาน หรือ ทำทาน ซึ่งประกอบด้วย ก่อนให้ท่านเป็นผู้มีจิตยินดี (บุพพเจตนา) คือ คาดหวังจะได้ทำทาน และเตรียมไทยธรรมไว้ล่วงหน้า กำลังให้ท่านอยู่ย่อมยังจิตให้เลื่อมใส (มูญจนเจตนา) คือมีจิตเบิกบาน หน้าตาสดใส มีความปราโมทย์ ศรัทธาเลื่อมใสในขณะที่ให้ท่าน หรือทำทาน ครั้นให้ท่านแล้วย่อมปลื้มใจ (อปปราปรเจตนา) คือมีความยินดีในทานที่ตนทำแล้วมีจิตใจชื่นบานเกิดปีติโสมนัสว่าทานที่บัณฑิตบัญญัติไว้เราก็ได้ปฏิบัติตามแล้วทานของเราสำเร็จประโยชน์ด้วยดีแล้ว เป็นต้น

ในทานสูตรได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับว่าทายกก่อนแต่จะให้เป็นผู้มีใจดี กำลังให้ท่านอยู่ก็มีจิตเลื่อมใส ครั้นให้ท่านแล้วก็มีใจชื่นบาน นี่เป็นความจริงพร้อมแห่งยัญญ (บุญ) ปุจฉาหคผู้สำรวจประพาดิพรหมจรรย์ทั้งหลาย คือท่านผู้ปราศจากราคะปราศจากโทสะ ปราศจากโมหะไม่มีอาสวะ ย่อมเป็นเขตถึงพร้อมแห่งการให้

ทายกต้อนรับปุจฉาหคด้วยตนเอง ถวายทานด้วยมือตนเอง ยัญญนั้นย่อมมีผลมากเพราะตน (ทายกผู้ให้ท่าน) และเพราะผู้อื่น (ปุจฉาหค)

เป็นบัณฑิตผู้เป็นนักปราชญ์มีศรัทธา มีใจพินแล้วบูชาอย่างนี้ ย่อมเข้าถึงโลกที่ปราศจากความเบียดเบียนเป็นสุขก็เช่นเดียวกันกับสังคิณสูตรที่ปรากฏใน พระสูตรต้นตปฏิกที่ฌณิกาย ปาฎิกวรรค ได้กล่าวถึง ทักขิณวิสุทธิ (ความบริสุทธิ์แห่งทักขิณ) ๔ อย่าง คือ ทักขิณที่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก (ผู้ให้) แต่ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปุจฉาหค (ผู้รับ) ทักขิณที่บริสุทธิ์ฝ่ายปุจฉาหค แต่ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก ทักขิณที่ไม่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปุจฉาหค ทักขิณที่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปุจฉาหค

การที่ผู้ให้ท่านจะได้รับผลบุญมากนั้นตัวผู้ให้เองต้องประกอบด้วยผู้ให้ท่านด้วยศรัทธามั่นคง ไม่หวั่นไหว มีจิตใจผ่องใส ทั้งก่อนให้ ขณะให้และหลังจากให้แล้ว ผลแห่งทานย่อมทำให้เขาเป็นผู้มีรูปงาม ผิวพรรณงาม นามองน่าเลื่อมใส ผู้ให้ท่านด้วยความเคารพ ผลแห่งทานย่อมทำให้เขามีภรรยา สามิ บุตร และบุคคลใกล้ชิดเป็นคนดี รู้จักเชื่อฟัง ผู้ให้ท่านตามกาล ผลแห่งทานย่อมทำให้เขาสำเร็จสมปรารถนาทันเวลาที่ต้องการ ผู้ให้ท่านด้วยจิตอนุเคราะห์ ผลแห่งทานย่อมทำให้เขาได้รับความอนุเคราะห์จากคนทั้งหลาย ถึงคราวลำบากย่อมมีคนคอยช่วยเหลือเสมอ

๔.๕.๓.๒ ชาวบ้าน

ชาวบ้านคอนกลางแสดงทัศนคติว่า ผู้ให้ทานควรมีคุณสมบัติดังนี้เป็นผู้มีใจเอื้ออารีแก่เพื่อนมนุษย์ ด้วยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ เป็นผู้มีศีลมีธรรม วัตถุทานที่บริจาคเป็นของบริสุทธิ์ เป็นผู้มีศรัทธาต่อความดี มีจิตใจบริสุทธิ์ ไม่หวังผลตอบแทนและชาวบ้านคอนกลางได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการให้ โดยพิจารณาจากเจตนา ๓ กาล ดังนี้ ก่อนให้ทานมีเจตนาดังนี้ มีจิตใจเบิกบาน เติรมไทยธรรมพร้อม มีความสบายใจ มีศรัทธาความเลื่อมใส มีวัตถุประสงฆ์ล่งหน้า ขณะให้ทาน ดังนี้ ๑.เต็มไปด้วยความสุข สบายใจ มีศรัทธา ลดความตึงเครียด เกิดปีติอิ่มเอิบในใจ หลังการให้ทาน ดังนี้ มีความรู้สึกดีใจมีความสุขกาย สบายใจยังสร้างศรัทธา และปีติใจเกิดขึ้น เห็นรอยยิ้มผู้รับ เป็นส่วนหนึ่งในการลดความเดือดร้อนของคนยากจนรู้สึกลดความเห็นแก่ตัว และสร้างไมตรีจิตต่อเพื่อนมนุษย์

๔.๕.๓.๓ เปรียบเทียบ

กล่าวโดยรวมแล้วชาวบ้านมีทัศนคติที่สอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนา ซึ่งคุณสมบัติของผู้ให้ทานว่า เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง สะอาด บริสุทธิ์ควรเป็นคนดีคนที่คิดอยากให้เป็นคนที่มีความสบายใจ พอเพียง พออยู่ พอกิน ควรเป็นผู้ไม่มีความเดือดร้อน ให้ทานด้วยความเต็มใจ เป็นผู้ที่ปรารถนาที่จะให้ทานมีจิตใจใสสะอาดเป็นคนมีความรอบคอบ ผู้มีจิตใจดี จิตใจงามใจดี เป็นคนดีมีวุฒิภาวะสูง นำเคารพนับถือ ต้องเป็นพระภิกษุ สุจริต ไม่โกงไม่ลักขโมยคุณสมบัติผู้ให้ทานย่อมแตกต่างกันไป ถ้าใจประสงค์จะทำทานใจดี เป็นคนดี มีการให้ทานประจำ จิตใจงามจิตใจออกทางบุญกุศล มีวุฒิภาวะสูง นำเคารพนับถือ ใจดี ชอบทำทาน เป็นผู้มีบุญบารมีสูงมีบุญเก่าในกัมภีร์พระพุทธศาสนากล่าวถึงคุณสมบัติผู้ให้ทาน หมายถึงทายก ทายิกา ปฏิภาหก ที่มีจิตใจดี ผ่องใส และบริสุทธิ์ทั้งก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
คุณสมบัติของผู้ให้	เป็นผู้ที่มากด้วยศรัทธา มีจิตบริสุทธิ์ต่อการบริจาคทานหรือ ทำทาน ซึ่งประกอบด้วย ก่อนให้ทานเป็นผู้มีจิตยินดี (บุพเพเจตนา) คือ คาดหวังจะได้ทำทาน และเตรียมไทยธรรมไว้ล่วงหน้า กำลังให้ทานอยู่ย่อมยังจิตให้เลื่อมใส (มูญจนเจตนา) คือมีจิตเบิกบานหน้าตาสดใส มีความปราโมทย์ศรัทธาในขณะที่ให้ทาน ครั้นให้ทานแล้วย่อมปลื้มใจ (อปราปรเจตนา) คือมีความยินดีในทานที่ตนทำแล้วมีจิตใจชื่นบานเกิดปีติ โสมนัสว่าทานที่บ้นจิตบุญญะได้ไว้เราก็	เป็นผู้มีใจเอื้ออารีแก่เพื่อนมนุษย์ ด้วยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ เป็นผู้ที่มีศีลมีธรรม วัตถุทานที่บริจาคเป็นของบริสุทธิ์ เป็นผู้มีศรัทธาต่อความดี มีจิตใจบริสุทธิ์ ไม่หวังผลตอบแทน ไม่เน้น ทายก ทายิกา หรือนักบวช	เป็นผู้มีศรัทธาต่อความดี มีจิตใจบริสุทธิ์ ไม่หวังผลตอบแทน ไม่เน้น ทายก ทายิกา หรือนักบวชเป็นผู้มีจิตใจอยากให้ทาน มีคุณธรรมในตัวเอง ให้ทานนั้นโดยเคารพ ทำความนอบน้อมให้เป็นผู้มีจิตอนุเคราะห์ให้ทาน คือให้โดยไม่หวังประโยชน์แก่ผู้รับจริงๆ ไม่ใช่หวังประโยชน์	

	ได้ปฏิบัติตามแล้วท่าน ของเราสำเร็จ ประโยชน์ด้วยดีแล้ว			
--	---	--	--	--

๔.๕.๔ ลักษณะการให้ทานที่ดีและไม่ดี

ลักษณะการให้ทานที่ไม่ดี

๔.๕.๔.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ลักษณะการให้ทานที่ไม่ดี ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีดังนี้

ในอัสปฐิสถานสูตร ได้กล่าวถึงทานของอสังคตบุรุษอย่าง คือ ให้โดยไม่เคารพให้ด้วยความไม่อ่อนน้อมไม่ให้ด้วยมือตนเองให้ของที่เป็นเดนไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงก็ให้ อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต อรรถกถา ได้ให้นิยามว่า

๑. ให้โดยไม่เคารพ หมายถึงให้ทานโดยมิได้ทำเครื่องไทยธรรมให้สะอาดเสียก่อน
๒. ให้ด้วยความไม่อ่อนน้อม หมายถึงให้ทานด้วยความไม่เคารพ ไม่ยำเกรง
๓. ให้โดยเคารพ หมายถึงให้โดยเคารพทั้งในไทยธรรมและในพระทักษิณบุคคล
๔. เห็นผลที่จะพึงมาถึงจึงให้ หมายถึงเชื่อกรรมและผลของกรรมแล้วให้ทานด้วยคิดว่า

“ทานนี้จักเป็นปัจจัย แห่งความมีในอนาคต”

ในปายาสีสูตรได้กล่าวถึงอานิสงส์การให้ทานด้วยไม่เคารพ โดยเฉพาะพระเจ้าปายาสีได้รับผลกรรมของตนคือได้ไปเสวยทุกข์ในดินแดนที่ไม่ใช่สุคติภพ ส่วนพระสูตรอีกจำนวนหนึ่งก็ได้กล่าวถึง อานิสงส์การให้ทานโดยไม่เคารพ ผู้ที่กระทำได้ไปเสวยทุกข์ในอบายภูมิต่าง ๆ มากน้อยไปตามเจตนาของผู้กระทำ

ลักษณะการให้ทานที่ดีในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการให้ทานยังสังคตบุรุษ ว่าเป็นการกำหนดอาการ และคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้ให้ที่นอกเหนือไปจากการคำนึงถึงความต้องการของผู้รับ ซึ่งมีปรากฏในพระสูตรต่างๆ ดังนี้

ในสัปปริสทานสูตร ที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต มีว่าสังคตบุรุษยอมให้ของที่สะอาด สังคตบุรุษยอมให้ของที่ประณีตสังคตบุรุษยอมให้ตามกาล สังคตบุรุษยอมให้

ของที่สมควรสัตบุรุษย่อมเลือกให้สัตบุรุษยอมให้เป็นนิตย์ สัตบุรุษกำลังให้ก็ทำจิตใจผ่องใสสัตบุรุษ
กรั้นให้แล้วก็ดีใจ

ดังพระพุทธเจ้าทรงได้ตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย สัปปริสทาน ๘ ประการนี้แลสัตบุรุษยอมให้ทาน คือ ให้น้ำและโภชนะที่
สะอาด ให้ของที่ประณีตให้ตามกาล ให้ของที่สมควร ให้เป็นนิตย์ ในท่านผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ผู้
เป็นเขตติบริจจาคามีสมากมายก็ไม่เคียดรื้อน ท่านผู้เห็นแจ้งย่อมสรรเสริญทานที่สัตบุรุษให้แล้วอย่าง
นี้บัณฑิตผู้มีปัญญา มีศรัทธา มีใจเสียสละ บุษาย่างนี้ยอมเข้าถึงโลกที่ไม่มีความเบียดเบียน เป็นสุข

ในสัปปริสทานสูตร ได้กล่าวถึงสัปปริสทาน ๘ ประการคือให้ทานด้วยศรัทธาให้ทาน
โดยเคารพให้ทานตามกาลอันควรเป็นผู้มีจิตอนุเคราะห์ให้ทานให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่น

๔.๕.๔.๒ ชาวบ้าน

ชาวบ้านดอนกลาง ได้แสดงทัศนคติคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการให้ทานที่ไม่ดี ว่า

ลักษณะทานที่ไม่ดี

จากการศึกษาทัศนคติของชาวบ้านดอนกลาง พบว่า เพื่อเอาหน้า ให้เงินกำลังที่ตนมีให้
เพราะประชดทานวัตถุที่มีตำหนิ ทานวัตถุที่ไม่สุจริต ไม่บริสุทธิ์ ทานวัตถุที่เกินอายุการใช้งาน ให้อด้วย
ความไม่เต็มใจ วัตถุทานที่มีโทษ (ยาเสพติด และเครื่องมือมาทุกชนิด) และวัตถุทานที่ไม่จำเป็นต่อ
การดำรงชีวิต

ลักษณะการให้ทานที่ดี

ลักษณะการให้ทานที่ดี ในทัศนคติของชาวบ้านดอนกลางพบว่า ให้อด้วยเต็มใจและความ
บริสุทธิ์วัตถุทานที่บริสุทธิ์ ทำด้วยตนเอง ทำตามกำลังศรัทธา ให้อด้วยไม่หวังผลตอบแทน ไทยธรรมที่
สามารถลดความเคียดรื้อนแก่ผู้ที่ต้องการ ไทยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตคัดเลือกไทยธรรมที่
เหมาะสมกับบุคคล โอกาสและสถานที่

เปรียบเทียบ

จากการศึกษาพบว่าในทัศนะของชาวบ้านจะสอดคล้องหรือเหมือนกับหลักการทาง
พระพุทธศาสนา ในแง่ของความรู้และความเข้าใจ ชาวบ้านจะรู้และเข้าใจถึงลักษณะการให้ทานที่ดี
และไม่ดี อาจมีชาวบ้านบางคน บางส่วนยังมีค่านิยมการให้ทานเพื่อเอาหน้า เอาชื่อเสียง ให้ทานเพื่อ
อยากให้คนอื่นชื่นชมหรือมองว่ารวย ทั้งๆที่หลักการทางพระพุทธศาสนาสอนว่าการให้ทานต้องให้
ด้วยใจที่บริสุทธิ์ ไม่หวังผลตอบแทน ให้แล้วรู้สึกยินดีในทาน ไม่นึกเสียสละ ซึ่งประเด็นนี้ ยังมี
ชาวบ้านที่คิดว่าให้แล้วจะถึงมือผู้รับไหม (ก่อนให้) พอให้ไปแล้วก็เสียสละ “รู้แบบนี้ให้สิ่งนี้ดีกว่า”

(ขณะให้) เหลือเงินอยู่แค่นี้จะพอใช้หรือ (หลังให้) นี่คือเจตนาที่ให้ทาน ถ้ามีใจที่บริสุทธิ์และยินดีในการให้ทาน อานิสงส์ก็ได้เยอะ แต่ชาวบ้านไม่รู้และไม่เข้าใจในหลักการปฏิบัติ ผลที่ได้ก็ไม่เต็มที่ บางคนเลือกสิ่งที่สุดไว้ให้ตนเอง แต่ให้ทานในสิ่งที่ด้อยกว่าหรือปานกลางเท่านั้น

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	กัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
ลักษณะการให้ทานที่ดี	สัตบุรุษยอมให้ของที่สะอาด ของที่ประณีตยอมให้ตามกาลให้ของที่สมควรยอมเลือกให้ยอมให้เป็นนิคฺยกำลังให้ก็ทำจิตให้ผ่องใส ครั้นให้แล้วก็ดีใจ	ให้ด้วยเต็มใจความบริสุทธิ์วัดดูทานบริสุทธิ์ ทำด้วยมือตนเอง ทำตามกำลังศรัทธา ให้ด้วยไม่หวังผลตอบแทนไทยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตคัดเลือกรไทยธรรมที่เหมาะสมตามบุคคลโอกาสและสถานที่	ให้ด้วยเต็มใจวัดดูทานบริสุทธิ์ ทำด้วยมือตนเอง ทำตามกำลังศรัทธา เลือกไทยธรรมที่จำเป็นและเหมาะสม	-
ลักษณะการให้ทานที่ไม่ดี	๑. ให้โดยไม่เคารพ ๒. ให้ด้วยความไม่อ่อนน้อม ๓. ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ๔. ให้ของที่เป็นเดน ๕. ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงก็ให้	เพื่อเอาหน้า ให้เกินกำลังที่ตนมี ให้เพราะประชดทานวัตถุที่มีค่าหนี ทานวัตถุที่ไม่สุจริต ไม่บริสุทธิ์ทานวัตถุที่เกินอายุการใช้งาน ให้ด้วยความไม่เต็มใจ ทานที่มีโทษ	ทำเอาหน้า ทานวัตถุที่มีค่าหนี ไม่บริสุทธิ์ทานวัตถุที่เกินอายุการใช้งาน ให้วัตถุทานที่มีโทษให้แล้วหวังผล	-

๔.๖ อานิสงส์การให้ทาน

อานิสงส์หรือผลของการให้ทาน ในหลายพระสูตรสอนว่า การให้ทานเป็นการส่งเสริม หรือเสริมสร้างความสามัคคีของคนในสังคม ในชุมชน ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในหมู่คณะ เป็นการเชื่อมช่องว่างทางสังคม และสร้างความรักใคร่ให้กับสังคมและชุมชน

๔.๖.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงอานิสงส์การให้ทาน ซึ่งมีหลายพระสูตรได้กล่าวถึง อานิสงส์ของท่านว่า การให้ทานชื่อว่าเป็นการทำมกคลอันสูงสุดให้เกิดขึ้น และในทานานิสังสสูตร ได้กล่าวถึงอานิสงส์การให้ทาน ๕ ประการ คือ

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก
๒. สัตบุรุษผู้สงบบ่ยมคบหาผู้ให้ทาน
๓. กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมจรไป
๔. ผู้ให้ทานย่อมไม่หวั่นเหินจากกรรมของคฤหัสถ์
๕. ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

อานิสงส์ของการให้ทาน สรุปได้ ดังนี้

- การทำทานด้วยความหวังปรารถนาต่าง ๆ ถือว่าเป็นการเจริญจิตน้อมไปในทางต่ำ
- การทำทานกับผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะย่อมได้ผลมาก
- ผู้รับไม่ยินดี ไม่พอใจในข้าวและน้ำที่เป็นทานของผู้ให้ย่อมไม่บรรลุนิพพาน
- ทำสังฆทานด้วยจิตเลื่อมใส ภายหลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์
- การทำสังฆทานด้วยมือ และจิตเลื่อมใส ย่อมเป็นผู้ที่มากด้วยศิวพรอันแสนงดงาม มีเกียรติยศ บริวารยศ และ มีศรีมั่งร่ำโรจน์
- ผู้ให้ของที่พอใจย่อมได้ของที่พอใจผู้ให้ของที่เลิศย่อมได้ของที่เลิศผู้ให้ของที่ดีย่อมได้ของที่ดีผู้ให้ของที่ประเสริฐย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ ...ย่อมบังเกิดสถานที่ใดย่อมมีอายุยืนมียศ
- การให้ด้วยความเคารพด้วยมือของตน โดยความนอบน้อม ย่อมจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ภายหลังตายไปแล้ว ส่วนผู้ให้อย่างโชนทั้งถึงแม้ว่าได้รับอานิสงส์ แต่ได้รับผลน้อย
- การทำทานนั้น ชื่อว่าเป็นการนำออกดี และย่อมได้รับความสุข
- การเจริญเมตตาจิตย่อมได้ผลมากกว่าการทำทาน
- ผู้ให้ข้าวชื่อว่าให้กำลังผู้ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะผู้ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข

- ผู้ให้ประทีปชื่อว่าให้จักขุผู้ให้ที่พัทอาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่างส่วนผู้ที่พร้าสอนธรรมชื่อว่าให้อมตธรรม
- ผู้ที่ประกอบด้วยความเลื่อมใสต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และการให้ด้วยมุ่งหวังเพื่อลดความตระหนี่ มีจาคะอันสละ ย่อมได้รับความสุขทั้งในปัจจุบันชาติและอนาคตชาติ
- การให้ทานชื่อว่าเป็นการทำมงคลอันสูงสุด

๔.๖.๒ ชาวบ้าน

การศึกษาทัศนคติของชาวบ้านดอนกลาง ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีเกี่ยวกับอานิสงส์การให้ทาน โดยผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถาม จากประเด็นคำถามพบว่าชาวบ้านส่วนมาก ยังมีความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการให้ทาน หลังตายไปแล้วย่อมเกิดในสุคติสวรรค์ ผู้ที่ไม่ให้ทานตายไปแล้วจะตกนรก แม้จะยังไม่ชัดเจนในความเชื่อ แต่ชาวบ้านดอนกลางก็มีได้ละเลยต่อความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี คือให้ทานทำบุญด้วยปัจจัย ๔ ถวายแด่พระภิกษุสงฆ์มาโดยตลอด ส่วนอานิสงส์แม้จะไม่มีลักษณะผู้รับที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม แต่ก็ได้ส่งผลดีในด้านจิตใจของชาวบ้าน และทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมและชุมชน เป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

๔.๖.๓ เปรียบเทียบ

กล่าวโดยรวมแล้ว อานิสงส์ของการให้ทานตามทัศนคติของชาวบ้านดอนกลางสอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนา โดยสรุปได้ ดังนี้ อานิสงส์คือประโยชน์หรือผลที่เกิดจากการให้ทาน มีผลทั้งผู้ให้ทานและผู้รับทาน โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้ให้ทานเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ ผลจากการให้ทานนั้นย่อมทำให้มีอายุยืนผิวพรรณดีมีความสุขไม่มีโรคภัยมีปัญญาและมีทรัพย์สำหรับทานที่ให้แก่สัตว์ทั่วไปมีผลร้อยเท่าแก่นุชย์มีผลพันเท่าแก่ผู้มีศีลมีผลแสนเท่า ส่วนทานที่ถวายแก่สมมติสงฆ์พระอริยสงฆ์พระพุทธเจ้าและทานเพื่อส่วนรวม (สังฆทาน) มีผลหรืออานิสงส์ที่ไม่อาจนับได้โดยการคำนวณ

อนึ่งผลบุญไม่อาจชั่งตวงวัดได้ เพราะเป็นสิ่งที่เกิดในจิตใจสั่งสมเป็นศักยภาพภายในของมนุษย์ แต่อาจจะกำหนดความน้อยมากของผลบุญตามคุณสมบัติของผู้รับดังนี้ ให้ทานแก่สัตว์ได้บุญน้อยกว่าให้คนทุศีล (คนไม่มีศีล) ให้แก่คนทุศีลได้บุญน้อยกว่าคนมีศีล ให้แก่คนมีศีล ได้บุญน้อยกว่าถวายแก่พระภิกษุ (ปุณฺณ) ถวายแก่พระภิกษุ (ปุณฺณ) ได้บุญน้อยกว่าถวายแก่พระอริยสงฆ์ ถวายแก่พระอริยสงฆ์ได้บุญน้อยกว่าถวายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ถวายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าได้บุญน้อยกว่าถวายแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถวายแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บุญน้อยกว่าการถวายเป็นสังฆทาน (ถวายแก่ส่วนรวม) ถวายเป็นสังฆทานได้บุญน้อยกว่าวิหารทาน (เพื่อประโยชน์แก่พระสงฆ์ผู้มาจาก

จตุรทิศ) ผลที่กล่าวข้างต้นเฉพาะอามิสทาน ส่วนการให้ธรรมะเป็นทานมีอานิสงส์ที่คำนวณและกำหนดไม่ได้เลยเพราะการให้ธรรมะชนะการให้ทุกอย่างฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าการบำเพ็ญทาน เป็นมงคลสูงสุดในชีวิตลดความเห็นแก่ตัว สร้างไมตรีจิตต่อกันสุขกายสบายใจ อุดมด้วยโลกสมบัติ สวรรค์สมบัติ มีพระนิพพานเป็นที่สิ้นสุด

จากการอธิบายมาเราจะพบว่าทั้งสองแหล่งข้อมูลนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถที่จะพิจารณาได้ดังนี้

เรื่อง	คัมภีร์	ชาวบ้าน	ประเด็นที่เหมือน	ประเด็นที่แตกต่าง
อานิสงส์ของการให้ทาน	ทำให้เป็นผู้มี ผิวพรรณงามมีเสียง ไพเราะมีทรวดทรง ดีและมีบริวารทำให้ เป็นพระราชา ปกครองประเทศ และได้รับความ สุขทำให้ได้มนุษย์ สมบัติสวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ทำให้ได้ กัลยาณมิตรถึงความ เป็นผู้รู้ (วิชา) และ ถึงความหลุดพ้นได้ (วิมุตติ) ทำให้ได้ปฏิบัติ สัมภาทิวิโมกข์ สาวกบารมีญาณ ปัจเจกโพธิญาณ และพุทธภูมิ	เป็นความเชื่อและ ศรัทธา เชื่อเรื่อง อานิสงส์ของให้ ทาน หลังตายไป แล้วย่อมเกิดในสุคติ สวรรค์ ผู้ที่ไม่ให้ ทานตายไปแล้วจะ ตกนรก ในด้าน จิตใจทำให้เกิด ความสงบสุข	<u>ในทัศนคติของ</u> <u>ความเชื่อ</u> -สตรีหรือนรุษผู้ไม่ บำเพ็ญทาน ด้วย กรรมนั้น ตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก หรือ มิฉะนั้น หาก มาสู่ความเป็น มนุษย์ จะเกิด ณ ที่ ใด ๆ ในภายหลัง ก็ เป็นคนมีโคคะน้อย -สตรีหรือนรุษผู้ บำเพ็ญทาน ด้วย กรรมนั้น ตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติ โลก สวรรค์ หรือหากมา สู่ความเป็นมนุษย์ จะเกิด ณ ที่ใด ๆ ใน ภายหลัง ก็จะเป็น คนมีโคคะมาก	-

๔.๓ สรุป

การให้ทานที่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและมีน้ำใจแบ่งปันให้กันถือว่าเป็นวัฒนธรรมการให้เชิงพุทธที่มีการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามอันเกิดจากการให้ทาน ในวิถีชีวิตตามแบบพุทธศาสนิกชนที่ดี ที่พร้อมจะให้แก่มนุษย์อื่นเพื่อพัฒนา จัดเถลาคตนเองให้ก้าวหน้าทางด้านจิตใจและปัญญา

๑. ความหมายของ“ทาน”ในทัศนคติของชาวบ้านดอนกลางกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้นิยามที่เหมือนกันว่า ทานคือการให้การแบ่งปันปัจจัยที่อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต การบรรเทาความทุกข์ การให้ธรรมะ การให้โอกาสคน การให้คือการอนุเคราะห์สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน

๒. วัตถุประสงค์ของการให้ทาน มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยสรุปคือ

๑) ส่วนตนเพื่อขจัดมัจฉริยะความตระหนี่อันเป็นมลทินในจิตใจที่คอยขัดขวางไม่ให้คุณธรรมอื่นๆเจริญ

๒) ส่วนสังคมเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมทำให้ผู้อื่นมีความสุขเช่นทานเพื่อบูชาคุณเพื่ออนุเคราะห์เพื่อสงเคราะห์เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

๓. ประเภทของทานในทัศนะที่คล้ายกันพบว่าส่วนมากชาวบ้านดอนข้างมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของประเภทของทานคืออามิสทาน รวมทั้งวัตถุทานที่ควรให้และไม่ควรให้ ในทัศนะที่ต่างกันชาวบ้านให้ความสำคัญกับวัตถุทาน รองลงมาคือทานในฐานะเป็นปัจจัยสี่ และสังฆทาน ขณะที่ธรรมทาน และอภัยทานชาวบ้านดอนกลางแทบจะไม่ได้กล่าวถึง

๔.แรงจูงใจในการให้ทาน ตามทัศนคติที่คล้ายกันของชาวบ้านดอนกลางกับหลักการทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ ดังนี้ คือ บางคนให้เพราะมีอคติ เช่น ความกลัว เกรงใจ ความชอบ ความพอใจ ความโกรธเกลียดชัง เป็นต้นบางคนให้ทานเพราะคาดหวังผลตอบแทนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม บางคนให้เพราะยึดหลักจริยนิยมนิยมคือปฏิบัติตามทำเนียมดั้งเดิม บางคนให้เพื่อความสบายใจ บรรเทาความทุกข์อันเกิดจากกรรมที่ตนได้ทำไว้ แต่บางคนให้เพื่อสร้างคุณงามความดี ความบริสุทธิ์ใจ เพราะปลูกความรักความเมตตาด้วยการแบ่งปัน การช่วยเหลือ สร้างเครือญาติสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งการทำในรูปแบบนี้ เป็นการทำความดีจิตสำนึก ความศรัทธาของตนเอง โดยไม่มีการชวนเชื่อแต่อย่างใด สรุปว่ามีแรงจูงใจด้านวัตถุแรงจูงใจด้านความดี และแรงจูงใจด้านการให้ธรรม รู้แจ้งตามความเป็นจริง

๕. วิธีการให้ทาน

๑) ทศนคติวิธีการการให้ทานของชาวบ้านตอนกลางเกี่ยวกับวิธีการให้ทาน ให้ความสำคัญมากที่สุดโดยเฉพาะคุณสมบัติผู้รับคือ ช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ ให้กับผู้ที่ตนเคารพนับถือ เป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม และ ผู้ที่ทรงด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนพระพุทธศาสนา เป้าหมายสำคัญคือ ผู้ที่ปราศจากราคะ โทสะ และโมหะ พร้อมนี้ เป็นผู้มี ความชอบตามมรรคมงคลแปด นอกจากนี้ คือให้เพื่อเป็นส่วนรวม

๒) ส่วนคุณสมบัติของผู้ให้ จากทศนคติของชาวบ้านตอนกลาง คือ มีความยินดี จิตปราโมทย์ทั้งก่อนให้ ขณะให้ และภายหลังให้แล้ว และให้ทาน โดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนหลักการทางพระพุทธศาสนา คือให้นิยะความสำคัญสำคัญในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะผู้รับจะเป็นผู้มีราคะ โทสะ และโมหะหมดสิ้นแล้ว หรือกำลังพยายามลดซึ่งราคะ โทสะ และโมหะ นอกจากนี้ ยังกล่าวต่ออีกว่า ผู้ให้จะต้องให้โดยตนเอง ให้ด้วยความเคารพ และบริสุทธิ์ใจทั้งเครื่องไทยธรรม

๓) ลักษณะทานที่ไม่ดี ตามทศนคติของชาวบ้านตอนกลาง คือให้ทานเพื่อเอาหน้าเอาตา หวังผลตอบแทน ให้ด้วยความไม่พอใจและเต็มใจวัตถุทานที่ให้มีความตำหนิ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา ลักษณะทานที่ไม่ดี คือ ๑)ให้โดยไม่เคารพ ๒)ไม่อ่อนน้อม ๓)ไม่ให้ด้วยตนเอง ๔)ให้ของที่มีตำหนิ ๕)เห็นผลจะให้

๔) ลักษณะการให้ทานที่ดี ตามทศนคติของชาวบ้านตอนกลางคือ ๑) ให้ด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ ๒) วัตถุทานที่บริสุทธิ์ ๓) ทำด้วยตนเอง ๔)ทำตามกำลังศรัทธาและทรัพย์สินที่มี ๕)ให้ด้วยไม่หวังผลตอบแทน ๖)ไทยธรรมหรือวัตถุทานจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้ประสบทุกข์ ส่วนทางพระพุทธศาสนา คือ การให้ในลักษณะเป็นสัตบุรุษคือสะอาด ประณีต ตามการ ของที่ควรต่อการดำรงชีวิต จิตบริสุทธิ์ ให้ด้วยความเคารพ ศรัทธา มีจิตอนุเคราะห์และสังเคราะห์ต่อผู้ประสบทุกข์ และ วัตถุทานที่ให้แล้วนั้น ไม่มีผลกระทบทางลบต่อตนเอง และบุคคลผู้รับ

๖. อานิสงส์ของการให้ทานตามทศนคติของชาวบ้านตอนกลางกับหลักทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ ดังนี้

๑. ลดความเห็นแก่ตัว
๒. สร้างไมตรีจิตต่อกัน
๓. สุขกายสบายใจ
๔. อุดมด้วยโลกสมบัติ สวรรค์สมบัติ
๕. มีพระนิพพานเป็นที่สิ้นสุดแห่งชาติ

และการให้ทานยังเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติสวรรค์พระเทพเวที (ประยูรธรรมาภรณ์) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นแดนที่เลิศล้ำด้วยกามคุณทั้ง ๕ หรือเป็นโลกของเทวดาและชั้นกามาวจรสวรรค์เป็นสวรรค์ที่เกี่ยวข้องด้วยกาม ๖ ชั้นมีจาตุมหาราชิกาดาวดึงส์ยามาคูสตินิมมานรดีและปรนิมมิตวสวัตติการให้ทานจะทำให้เป็นผู้มีทรัพย์มาก ดังที่ปรากฏในชีวิตจริงบางคนเกิดมาในตระกูลสูงตระกูลที่มีทรัพย์สมบัติมากมายบางคนเกิดมาแทบไม่มีอะไรจะกินแม้จะดิ้นรนหาทำไ้ไรก็ไม่พอกินทั้งนี้ต้องพิจารณาเหตุปัจจัยหลายประการซึ่งก็คือการให้ทานนั่นเอง